

OPENING

Door Prof. Dr. Herman Wijffels, voorzitter Sustainable Finance Lab

Achtergrondoverwegingen:

- financiële sector in brede zin is afgelopen paar decennia in toenemende mate maatschappelijk disfunctioneel geworden. Denk aan woekerproducten, toenemende speculatieve gerichtheid en onderlinge handel in derivaten, destabilisatie reële economie. Crisis van 2008 die nog steeds voortduurt.
- Intussen is aantal maatregelen genomen, zoals meer regels en toezicht, strengere S-eisen, bankencode. Blijft binnen bestaande systeem, met incentives die daarbij horen. Grote vraag is of dit voldoende is om tot een financiële sector te komen die in zichzelf robuust is en de gewenste bijdrage levert aan een duurzame maatschappelijke ontwikkeling.
- Daar bestaat in ruime kring, ook in die van wetenschappers, aanzienlijke twijfel over. Een diepergaand, fundamenteel debat over deze vraag wordt in ons land niet echt gevoerd (itt bv Engeland). Blijven daardoor hangen in voortgaande bankbashing en wantrouwen in sector.
- De groep wetenschappers die zich verenigd heeft in het Sustainable Finance Lab (SFL) beoogt deze situatie te doorbreken. Dit willen we doen door aantal fundamentele kwesties aan de orde te stellen en daarover de dialoog met belanghebbenden en belangstellenden te voeren. Het SFL is dus bedoeld als platform waarop enerzijds een gezamenlijke bijdrage vanuit de wetenschap wordt geleverd en anderzijds de dialoog met betrokkenen uit de samenleving wordt gevoerd.
- Willen we doen in een vijftal bijeenkomsten dit najaar en mogelijk nog zo'n serie in het voorjaar van 2012. Opzet is met de resultaten ervan zowel de maatschappelijke agenda te voeden als de agenda voor verder wetenschappelijk onderzoek.

Het doel van deze actie is wat mij betreft: te komen tot een meer uitgewerkte visie op hoe een stabiele en maatschappelijk dienstbare financiële sector er uit zou kunnen c.q. moeten zien. Zo'n visie is m.i. nodig om zowel concrete actuele vragen als vragen m.b.t. de toekomstige architectuur van de sector te kunnen beantwoorden. Tot de eerste categorie behoren:

- Banken belasting en/of FTT; wat levert het meeste maatschappelijk nut op?
- Moet er nu wel of niet een scheiding komen tussen retail- en zakenbankieren? Knip is niet eenvoudig aan te brengen, maar toch...Zie Verenigd Koninkrijk
- Zijn we er nu met de zelfregulering in het beloningsbeleid? Bonussen zijn nog steeds aanzienlijk en werken nog steeds overwegend in dezelfde richting als in de aanloop naar de crisis.
- Hoe zit het met de ethische vorming van werkers in de financiële sector? Kan daar meer aan gedaan worden en hoe dan?
- Welke conclusies moeten verbonden worden aan het lopende parlementair onderzoek naar de oorzaken van de financiële crisis?
- Wat is de maatschappelijk gezien meest wenselijke toekomstige positionering van ABNAMRO? Beursgang ter aflossing van staatsschuld? Overheidsbank? Of verankering in private NL-belangen?

- Is het wel zo verstandig om bij het beleggen van onze pensioenbesparingen nog meer in te zetten op zeer speculatieve financiële markten? Resultaten uit het verleden...

Daarnaast zijn er ook vragen die van belang zijn voor de architectuur van de sector, zoals:

- Kunnen we eigenlijk nog wel verder met een monetair bestel waarin geld in belangrijke mate in omloop komt als schuld? Er is al teveel schuld en als gevolg daarvan nauwelijks partijen die nog schuld op zich kunnen of willen nemen.
- Hoe kan worden voorkomen dat banken hun geldscheppende functie vooral inzetten voor speculatieve activiteiten? Of anders gezegd, hoe kan worden geborgd dat dit bijzonder maatschappelijke prerogatief wordt gebruikt voor de reële economie en echte maatschappelijke toegevoegde waarde? En zoniet, zijn er dan alternatieven en zo ja welke?
- Moet niet dat deel van de financiële sector dat vooral bestaat uit interne handel in afgeleide producten en dat zich grotendeels heeft losgezongen van de echte economie en een bron van instabiliteit is geworden, gewoon worden afgeschaft? Bv. door prohibitieve vermogensisen, of de eerder genoemde FTT, of door een stevig premier risque bij de originator te laten? Of een combinatie van deze en mogelijk nog andere maatregelen?
- Moeten er voor de financiering van ondernemingen niet andere financieringsvormen dan verhandelbare aandelen worden ontwikkeld? Bv. vormen die lijken op wat in islamitisch bankieren gebruikelijk is? Zou de stabiliteit van aandeelhouderschap en governance te goede kunnen komen.
- Laatste en gezien vanuit mijn werk in het Utrecht Sustainability Institute (USI) ook zeer belangrijke vraag: hoe kunnen we waarborgen dat de noodzakelijke grote transitie van ons economisch bestel naar een duurzame, circulair georganiseerde economie, door de financiële sector passend wordt ondersteund en gefaciliteerd? Tot nog toe is de sector eerder een rem op dan een stimulator van deze transitie.

Dit zijn allemaal relevante vragen – en wellicht/waarschijnlijk zijn er nog meer – die beantwoord moeten worden om te komen tot de duurzame, robuuste en maatschappelijk dienstbare financiële sector die we nodig hebben om de grote vraagstukken van de 21^e eeuw aan te kunnen. Dat is wat wij de komende tijd samen met u in het Sustainable Finance Lab hopen te doen.

Utrecht, maandag 3 oktober 2011